

Vägen till framtidens hälsa och vård år 2035

Utvecklingsstrategi för hälso- och sjukvården

Bakgrund

Lagrum och styrande förutsättningar

Strategin Vägen till framtidens hälsa och vård år 2035 visar, tillsammans med den regionala utvecklingsstrategin (RUS), riktningen för regionens utvecklingsarbete.

Strategin tar sin utgångspunkt i Patientlagens syfte att stärka och tydliggöra patientens ställning samt att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet. Strategin utgår även från Hälso- och sjukvårdslagen med målet om en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. I lagen tydliggörs att hälso- och sjukvården ska arbeta för att förebygga ohälsa och ska vara organiserad så att den främjar kostnadseffektivitet.

Den statliga utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01) utgör tillsammans med En god och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (Prop. 2017/18:249) en grund för strategins riktning.

I denna strategi inkluderas både hälso- och sjukvård och tandvård i begreppet vård.

Omvärldsanalys

Dagens vård är uppbyggd under en tid då vårdbehovet såg annorlunda ut, med främsta fokus på akuta skador och infektioner. Idag domineras vårdbehovet av kroniska sjukdomar som kräver kontakt med vården under lång tid.

Cirka fem procent av befolkningen konsumerar mer än 50 procent av vårdens resurser. Största gruppen är multisjuka äldre med stora vård- och omsorgsbehov. Befolkningsprognosen fram till år 2035 visar på en betydande ökning av antalet äldre i riket och så även i Norrbotten.

Det finns möjligheter att påverka insjuknande och vårdbehov. Både grad av insjuknande, risk för komplikationer och den successiva försämring som är kopplade till många kroniska diagnoser går till stor del att påverka genom behandling, rehabilitering och förebyggande insatser.

Samhällsutvecklingen sker i en allt snabbare takt. Invånare, patienter och medarbetare får allt högre kunskap, förväntningar och positiv inställning till digitala tjänster, vilket både skapar möjlighet och ställer krav på att hälso- och sjukvård och tandvård ska leverera tjänster på nya och effektiva sätt.

Sverige har goda medicinska resultat. Men i kvalitetsjämförelser som utgår från patientens perspektiv, exempelvis delaktighet och tillgänglighet är dock

resultaten inte lika goda.¹ Ökad delaktighet ger ofta bättre träffsäkerhet i de insatser som görs och kvalitetshöjning nås genom att patienten själv är aktiv.²

För att bibehålla eller öka kvaliteten i vården, hantera den demografiska utvecklingen, ha kostnads kontroll och möta nya förväntningar behöver vård och omsorg levereras på nya sätt. Vården behöver därför genomgå stora förändringar de närmaste åren, både vad gäller arbetssätt och på vilket sätt vårdens tjänster erbjuds befolkningen.

Syfte

Syftet med strategin Vägen till framtidens hälsa och vård år 2035 är att ge en tydlig långsiktig riktning för vårdens omställning i regionen samt en plan för vägen dit.

Nuläge

Varför krävs en omställning?

Norrbotten är Sveriges till ytan största län med stora avstånd och även stora skillnader i befolkningens åldersstruktur och hälsa. Jämförelsevis stora resurser läggs på slutenvård och Norrbotten har idag de högsta hälso- och sjukvårdskostnaderna per capita i riket. Region Norrbotten ligger därtill jämförelsevis lågt vad gäller befolkningens förtroende för hälso- och sjukvården och upplevd tillgång till vård, där den senare till viss del förklaras av de långa avstånden till vård.³

Befolkningsstrukturen har förändrats de senaste decennierna med en kraftig ökning av antalet äldre och en kraftig minskning av antalet yngre. Länets medborgare har idag landets näst högsta medelålder och andelen äldre förväntas vara fortsatt ökande⁴. Norrbotten är därmed en av de regioner i världen där andelen äldre i befolkningen ökar allra snabbast. Med färre personer i arbetsför ålder ska regionen klara att möta ett ökat vårdbehov hos en allt äldre befolkning, därtill med minskat skatteunderlag. Det demografiska förspänget ger regionen unika möjligheter att ta ledningen i förnyelsen av vårdens organisering, tjänstutveckling och effektiviseringsförmåga.

Norrbotten är dessutom ett av de län med högst insjuknande i kroniska sjukdomar. Att arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser har därmed extra stor potential att minska vårdbehovet i Norrbotten.

---

¹ Effektiv vård, s.96. Health Consumer Powerhouse gör en årlig ranking baserad på en mix av patientupplevelser och andra kvalitetsmått där Sverige placerades på tolfte plats 2014.

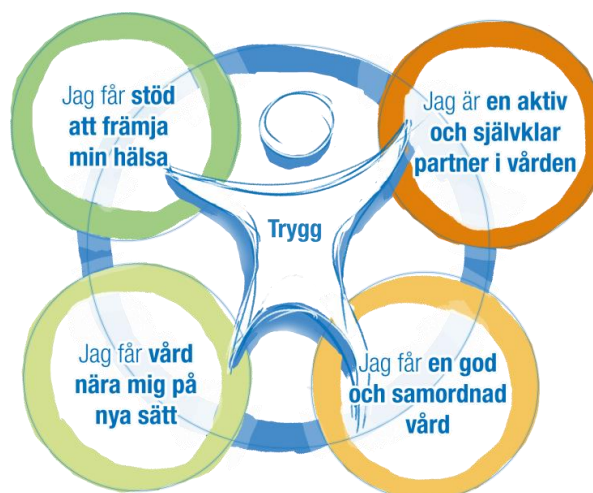
² ”När brukare och patienter blir medskapare – en lönsam historia”, SKL

³ Hälso- och sjukvårdsbarometern 2017 och tidigare.

⁴ ”Medborgarnas behov av hälso- och sjukvård”, 2018, Region Norrbotten.

Målbild hälsa och vård år 2035

Målbild hälsa och vård år 2035 beskriver ett paradigmskifte för vården ur ett medborgarperspektiv. Målbilden ska ge kraft att förändra arbetssätt och skapa nya tjänster som formar en ny vård. En vård som svarar mot varje persons behov och förutsättningar och möjliggör en jämlik hälsa hos befolkningen. De nya arbetssätten ska också underlätta kompetensförsörjningen och bidra till en hälsofrämjande arbetsmiljö.

Figur 1: Målbild Hälsa och vård år 2035

Jag får stöd att främja min hälsa

Region Norrbotten är en självklar aktör bland flera i samhället, som tillsammans stöttar norrbottningen till hälsosamma levnadsvanor genom hela livet. Att främja hälsa är vårdens utgångspunkt. Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser är en naturlig del av vården. Medborgaren får stöd att främja sin hälsa och som patient får hen stöd att komma tillbaka till hälsa efter sjukdom och att leva väl med kronisk sjukdom.

År 2035 är det naturligt att norrbottningar själva mäter och följer sin egen hälsa och delar uppgifterna med vården.

Förbättrade levnadsvanor och förebyggande insatser har bidragit till ett minskat insjuknande i kroniska sjukdomar och en bättre livskvalité för dem som lever med kronisk sjukdom.

Jag är en aktiv och självklar partner i vården

Patienten och närståendes berättelse, kunskap och aktiva medverkan är grundläggande förutsättningar för en god vård och möjlighet till hälsa.

Teamarbete är utgångspunkt i vården där alla parter deltar på lika villkor och kompletterar varandras kunskap för en säker vård. Patienten eller närstående är en självklar del av teamet och ses som en aktiv partner. Partnerskapet handlar om respekt för varandras kunskaper. Å ena sidan personens kunskap om sig själv, sina hälsoproblem eller hur det är att leva med sjukdomen, å

andra sidan vårdpersonalens kunskap om sjukdomen i sig, diagnostik, vård, behandling och rehabilitering.

Som patient eller närstående har hen också en tydlig och viktig roll i förbättrings- och utvecklingsarbetet i vården. Nya arbetssätt och digitala tjänster ger en god tillgänglighet och ökad delaktighet utifrån den unika personens behov.

Jag får vård nära mig på nya sätt

År 2035 har Norrbotten en vård som utgår från att möta personen där hen lever sitt liv.

I vardagslivet handlar en stor del av vårdens insatser om att ge stöd till hälsa. Vård som tidigare innebar besök på hälsocentral eller sjukhus kan till stor del ske i hemmet eller på annan plats med hjälp av förändrade arbetssätt och nya digitala lösningar. I Norrbotten finns nya arenor för människors möte med vården. Vården har kommit närmare medborgaren.

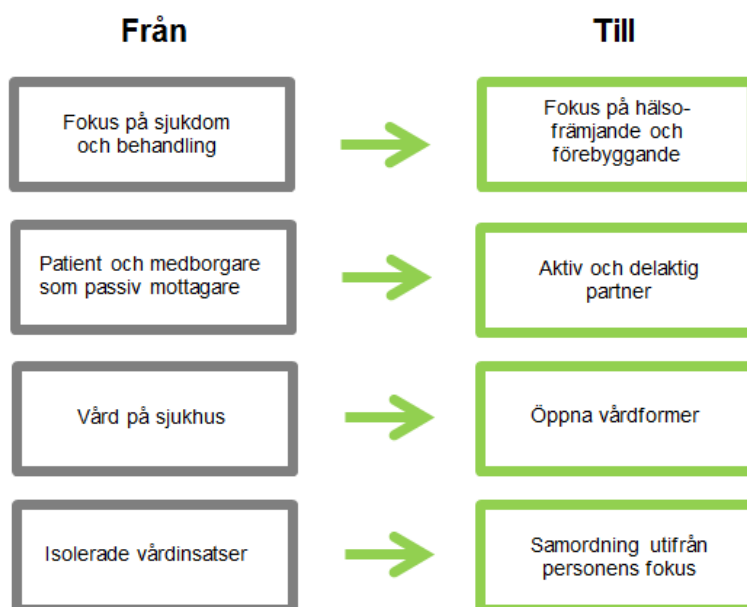
Jag får en god och samordnad vård

För att möta behovet hos en befolkning med allt fler äldre och fler som lever med kroniska sjukdomar och funktionsnedsättningar är sammanhållna vård- och omsorgslösningar självklara. År 2035 utgår vården i alla lägen från ”patientens resa”. För patienten upplevs vården sammanhållen och koordinerad. Vårdens parter, internt och externt, samverkar och tekniken möjliggör god kommunikation, vilket innebär att patienten inte behöver upprepa sin berättelse flera gånger.

Genom att vi har klarat omställningen ligger Norrbotten fortfarande i världsklass när det gäller vårdens kvalitet. Vården kommit närmare medborgaren som känner sig trygg i vetskapen att ha den vård som hen har behov av när behovet finns.

Strategisk inriktning

Bilden nedan beskriver de stora riktningförändringarna som är nödvändiga för att nå målbilden.

Figur 2: Riktningförändringar

Riskbedömning

Här redovisas några risker som kan göra att målbilden eller riktningförändringarna inte förverkligas:

- Strategin införlivas inte i strategiska planer och divisionsplaner och blir ett arbete vid sidan om det dagliga arbetet i verksamheterna.
- Chefer upplever otillräckligt stöd för att leda förnyelsearbetet.
- Förnyelsearbetet kommer i skymundan av den dagliga produktionen.
- Kultur och starka traditioner som vill bevara gamla strukturer.
- Otillräcklig samverkan internt mellan verksamheter såväl som med andra vårdgivare och olika aktörer.

Prioriterade områden med insatser

Hur kapabel en organisation är att omsätta sin riktning och strategi till handling kännetecknar dess genomförandekraft. Prioriterade områden för att skapa genomförandekraft för strategin är:

Gemensam övertygelse om målet

För att fokusera och skapa genomförandekraft behöver målbilden hälsa och vård år 2035 delas av alla medarbetare. Målbilden måste vara utgångspunkt i all planering, styrning och uppföljning och i allt utvecklingsarbete inom regionen.

Ledarskap som visar riktning

Ett tydligt ledarskap är centralt för att regionen ska klara omställningen. Cheferna har uppdraget att varje dag leda och driva förbättring- och förnyelsearbete med tydligt fokus på att nå målbilden.

Kompetensförsörjning och förändrade yrkesroller

Kompetensförsörjningen är en av de allra största utmaningarna fram till år 2035. Det kräver ett strategiskt och målmedvetet arbete för att attrahera nya medarbetare och behålla de som redan arbetar i regionen. Beskrivningen av att arbeta inom Region Norrbotten behöver tydligare lyfta fram den dynamiska utvecklingsmiljön och yrken som spjutspetsyrken i framkant.

Det krävs ett aktivt arbete för att utveckla vårdens traditionella yrkesroller och utveckla ansvar och arbetsuppgifter så kompetens används på ett effektivt sätt. Nya yrkesgrupper behöver komplettera dagens professioner, det kan bland annat handla om logistik, designers m.fl. Att vara med och påverkar innehåll och utformning av utbildningarna är därför av största vikt.

Nya tjänster och nya arbetssätt

För att möjliggöra den nya riktningen behöver arbetssätt förändras och nya sätt att leverera vårdtjänster ersätta de gamla. Nya arbetssätt ska möjliggöra att vården i stor utsträckning sker där medborgaren lever sitt liv istället för i regionens lokaler. Vår verksamhetsmodell utgör grund för hur vi arbetar för att förändra arbetsätten.

Personer med kroniska sjukdomar och personer med komplexa vårdbehov ställer särskilda krav på vår förmåga till nya tjänstelösningar. Genom ett användardrivet utvecklingsarbete kan regionen ta fram helt nya tjänster som bättre möter befolkningens behov och sätt att leva sina liv.

Patienter och närstående som medskapare

Varje verksamhet ska ha arbetsätt som gör patienter och närstående till medskapare där deras erfarenheter och synpunkter tas tillvara. Med frågeställningen ”Vad är viktigt för dig?” bjuder vi in till samtal som hjälper oss att se nya perspektiv. Medverkan och medskapande innebär även att ansvarstagande och engagemang från patienten/närstående stimuleras. Medborgare, patienter och närstående har en given plats i förnyelsearbetet.

Kunskapsorientering

Omställningen förutsätter arbetssätt med tydligt fokus på kunskapsutveckling och kunskapsspridning. En kultur och miljö som stimulerar ett ständigt lärande är därför av stor betydelse. Kunskapsorientering innebär att utveckling och vårdnära forskning är en naturlig del av vardagsarbetet.

Samverka för samordnad vård

För att nå målet om en samordnad vård är teamarbete och samverkan grundläggande. Det handlar om samverkan mellan professioner, verksamheter, organisationer och huvudmän. För att utveckla och förbättra vården för personer med komplexa vårdbehov ställs särskilt stora krav på kontinuitet och samordning.

Från några till alla

När nya tjänster växer fram och förändrade arbetssätt utvecklats i någon av verksamheterna behövs metoder för storskalig spridning - att gå från några till alla. Det innebär att nya tjänster ersätter tidigare sätt att arbeta. Att medverka till att fler gör på ett nytt och bättre sätt, inte bara känner till vad andra gör.

Berättelsens kraft

För att skapa förståelse och motivation hos medarbetare och för att ge förtroende för regionens omställningsarbete hos befolkningen behövs en strategisk kommunikationsplanering. Genom att använda oss av de många berättelser som finns inom regionens verksamheter, vårt till stora delar outnyttjade berättelsekapital, kan vi kontinuerligt beskriva utvecklingen. Genom berättelser kan vi visa upp lyckade resultat och steg på vägen och spegla såväl medarbetares, patienters och andra aktörers syn på utvecklingen.

Handlingsplaner

En övergripande handlingsplan kopplas till strategin och revideras årligen. Handlingsplanen ska tillförsäkra att omställningen sker i den takt och riktning som tänkt.

Uppföljning

Uppföljning sker löpande i ordinarie delårs- och årsrapporter. Strategin utvärderas och revideras vart tredje år.